

ГЕНЕТИЧНА СТРУКТУРА ПОЛІПЛОЇДНИХ КОМПЛЕКСІВ ДОЩОВИХ ЧЕРВІВ *APORRECTODEA ROSEA* (SAVIGNI, 1826) З ТЕРИТОРІЇ БОТАНІЧНОГО САДУ ІМЕНІ А.В.ФОМІНА

Іванченко Ю. М., Власенко Р.П.

Житомирський державний університет імені Івана Франка, кафедра зоології

Дощові черви є звичайним компонентом більшості наземних біоценозів, вони беруть участь в ґрунтоутворенні та підтримці родючості ґрунтів, також вони є біоіндикаторами радіоактивного забруднення ґрунту, разом з тим вони виступають об'єктом харчування для безхребетних та хребетних тварин.

Метою роботи є аналіз генетичної структури поліплоїдних комплексів дощових червів *Aporrectodea rosea*.

Для досягнення мети були поставлені такі завдання:

1. Встановити видовий склад червів з ботанічного саду імені А.В.Фоміна.
2. Зробити каріологічний аналіз досліджуваних червів.
3. Провести морфологічний аналіз різних клонів *Aporrectodea rosea*.

Відбір матеріалу здійснювався на території Національного ботанічного саду імені А.В.Фоміна в місті Києві за стандартними методиками (Гиляров, 1970; Бизова 1987; Власенко 2007) в умовах польового експерименту у весняно-літній період 2009 року та літньо-осінній період 2010 року. Всього досліджено близько 200 екземплярів дощових червів *Ap. rosea*, серед яких було виявлено 10 клонів. Для з'ясування відмінностей між клонами були проведені морфологічні вимірювання та розрахунки.

На живому матеріалі визначали: пігментацію тіла та пояска; довжину тіла (L) та пояска (l_1); відстань від передньої частини тіла до пояска (l_2); діаметр тіла поза пояском (d); загальну кількість сегментів (n_1) та кількість сегментів до пояска (n_2); форму головної лопаті та відстань між щетинками; розміщення спинних пор та папіл; розміри і положення пояска; форму та положення пубертатних валиків; кількість сегментів на 1мм тіла (n_1/L), та кількість сегментів на 1мм тіла до пояска (n_2/l_2) та відносну товщину тіла (l_2/d).

Каріологічний аналіз показав:

- Виявлена надзвичайно висока різноманітність клонів *Ap. rosea*;
- У межах однієї популяції обов'язково представлені кілька клонів;
- Найчисельнішими є особини з потріпним набором хромосом близько 73% від числа досліджених особин;
- У вибірках з Національного ботанічного саду імені А.В.Фоміна виявлено особини з різною плоїдністю $3n = 54$; $2n = 36$ та $6n=108$;
- У результаті аналізу значна морфологічна гетерогенність цього виду досить чітко корелює з клональною різноманітністю;
- Для клонів досліджених в межах однієї популяції були виявлені набори ознак, що дозволяють їх ідентифікувати;
- За якісними ознаками клони розмежовуються виразніше, ніж за сукупністю лінійних параметрів.

Отже, досліджено близько 200 екземплярів дощових червів виду *Aporrectodea rosea* із ботанічного саду імені А.В.Фоміна і з'ясовано клонову структуру досліджуваних червів. Встановлено 10 клонів досліджуваних дощових червів, які відрізняються за своїми морфологічними показниками (ширина пояса, довжина пояса, товщина пояса, довжина до пояса, загальна кількість сегментів, кількість сегментів до пояса, а також забарвлення пояса і тіла). Порівнюючи дані клони було відмічено, що такі показники як папіли на тілі, чоловічий статевий отвір, вираженість чоловічого статевого отвору, пубертатні валики майже не змінні. Встановлено, що домінуючим клоном на території ботанічного саду імені А.В. Фоміна є клон І. Досліджено, що субдомінуючим клоном на території ботанічного саду є клон Іа. Каріологічний аналіз показав, що у вибірках з Національного ботанічного саду імені А.В.Фоміна виявлено особини з різною плоїдністю $3n = 54$; $2n = 36$; $6n=108$.